

Şermin Yaşar'ın Çocuk Kitaplarının Kök Değerler Bakımından İncelenmesi

Arife AKTAŞ¹, Gülşah YALÇIN²

Öz: Bu çalışmada kök değerler bakımından Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında Şermin Yaşar'ın çocuk edebiyatı alanında kaleme almış olduğu, Doğan Çocuk yayınları tarafından basılmış olan "Lo ve Kuş Masalları" Taze Kitap tarafından basılmış olan "Para Ağacı" adlı eserleri kök değerler içinde yer alan adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik bağlamında incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen veriler ilgili değer başlığı altında metinlerden örneklerle sunulmuştur. Araştırma sonucuna göre Şermin Yaşar'ın "Lo, Kuş Masalları, Para Ağacı" adlı kitaplarında kök değerlere yer verildiği görülmüştür. Kitaplarda en çok dostluk ve sevgi değerine en az vatanseverlik değerine yer verildiği görülmüştür. İncelenen kitaplarda toplam 186 değer ifadesi yer almaktadır. Çalışma sonucunda Şermin Yaşar'ın incelenen üç kitabının kök değerlerin aktarımı bakımından kullanılabilir olduğu ancak vatanseverlik değerine az yer verildiği için bu konuda eksik kalacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Şermin Yaşar, kök değer, çocuk kitabı

Examination of Şermin Yaşar's Children's Books in Terms of Root Values

Abstract: In this study, it is aimed to examine Şermin Yaşar's children's books in terms of root values. The works of Şermin Yaşar analyzed within the scope of this research are "Lo" and "Bird Tales", published by Doğan Children's Publishing and "Money Tree", published by Taze Kitap. The books have been examined in the context of ten root values, namely justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism and benevolence. The qualitative research method, document review method is employed in the current study. The data obtained are presented and discussed with sample excerpts from the books under the relevant value title. The results of the research revealed, that the aforementioned root values are included in the analyzed Şermin Yaşar's books namely "Lo, Bird Tales and, Money Tree". The results indicate that the values of friendship and love are the most employed values in the books while the value of patriotism is the least covered. The reviewed books contain 186 value expressions in total. It is concluded that the analyzed books of Şermin Yaşar can be used with the aim of transferring the root values excluding the value of patriotism as it is not addressed adequately in the books.

Keywords: Şermin Yaşar, root value, children's book

Geliş tarihi/Received: 15.08.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 02.04.2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

* Bu çalışma birinci yazarın tezsiz yüksek lisans bitirme projesinden üretilmiştir.

¹ Uzman Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı, Türkçe Öğretmeni, arifeaktas17@gmail.com, 0009-0002-8171-4218

² Doç. Dr. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, drgulsahyacin@gmail.com, 0000-0003-0979-1630

Atf için/To cite: Aktaş, A., & Yalçın, G. (2024). Şermin Yaşar'ın çocuk kitaplarının kök değerler bakımından incelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 332-354.

<https://doi.org/10.33711/yyuefd.1343565>

Giriş

Anlama becerileri içinde yer alan okuma, bireyin hayatı boyunca kullandığı ve geliştirmesi gereken temel becerilerinden biridir. Okulla birlikte okuma becerisini kazanan birey, okuduklarını anlamlandırarak bilgisini artırır, var olduğu toplumun kurallarını öğrenir. Alanyazında okuma ile ilgili birçok görüş yer almaktadır. Okuma; “görme, dikkat, odaklanma, algılama, hatırlama, ilişki kurma, çözümlenme ve yorumlama gibi birbirinden farklı duyuşsal ve bilişsel unsurların birlikte kullanılmasına dayanan anlam kurma çabası” (Karatay, 2010, s. 459) ve “gördüğünü anlamlandırma faaliyeti olup fiziksel ve zihinsel unsurların beraber kullanıldığı karmaşık bir dil becerisi” (Özbay, 2014, s. 4) olarak tanımlanmaktadır. Demirel (2007), okumayı zihinsel hareketlerle psikomotor becerilerin birlikte hareket etmesiyle yazılı imgelerden anlam çıkarma hareketi, gözlerin ve sesin türlü hareketlerini ve zihnin yazılı işaretlerini anlaması şeklinde tanımlarken Aytas (2005), duyu organlarımızın türlü faaliyetlerinden ve zihnin, anlamı kavrama gayretinden doğan karmaşık bir süreç olarak tanımlamıştır. Ünalın’a (2001) göre ise okuma, bir yazıyı kelimeleri, tümceleri, noktalama ve diğer öğelerle birlikte görme, algılama ve anlamlandırma işidir.

Okuma becerisi bireyin hayatında önemli bir yere sahiptir. Bireyin çevresinde olup bitenleri anlaması, yorumlaması, kendini doğru ifade edebilmesi için okuma alışkanlığının gelişmesi gerekir. Okuma alışkanlığı ne kadar erken yaşlarda kazanılırsa bireydeki gelişim de okuma alışkanlığına bağlı olarak artacaktır. Okuma alışkanlığının kazanılması sadece okul ya da meslek hayatında başarılı olmayı sağlamayacak, aynı zamanda hayatın her alanında bireyin kendini tanımasını, doğru ifade edebilmesini de sağlayacaktır.

Aile okumanın başladığı ilk yerdir. Çocuk daha okumayı öğrenmeden ailesinin okuduğu kitapları dinlerken okumayla tanışır. Aile ile birlikte düzenlenen okuma saatleri çocukların okuma için hazırbulunmuşluklarını artırmaktadır. Bandura’nın (1977) da üzerinde durduğu gibi çocuklar yaşantı yoluyla öğrenmelerini gerçekleştirebilecekleri gibi gözlem yolu ile de model alarak öğrenirler. Çocukların yeterli ve seviyesine uygun okuması isteniyorsa, modelden öğrenmelerini sağlayarak, okuma alışkanlığını kazanabilecekleri ortamın hazırlanması gerekmektedir. Mert’in (2014) de belirttiği gibi okumanın alışkanlığa dönüşebilmesi uzun bir süreçtir. İlk ailede başlayan bu süreç, daha sonra öğretmen ve arkadaş çevresinin öğrenciye okuma alanı oluşturmasıyla alışkanlık hâlini alan bir davranış olmasını sağlayacaktır. Okumanın alışkanlığa dönüşebilmesi için Bamberger (1990) öğrencilerin aile bireylerinden, çevrelerinden, öğretmenlerden özellikle öğrencilerin zaman geçirmekten hoşlandıkları akran grubunun davranışlarından etkilendiklerinin üzerinde durmaktadır. Çocuğun okula başladıktan sonra okuma alışkanlığını kazanmasında en büyük pay öğretmendir. “Çocuk, okula başlayana kadar ebeveyni, başladıktan sonra da öğretmeni taklit eder. Çok okuyan ve okuduğunu öğrencilerinin gördüğü bir öğretmenin, okumaya teşvik ve yönlendirme konusunda öğrenciler üzerindeki etkisi büyük olur.” (Maraşlı, 2005, s. 185-186). Öğretmenin okuduğunu görmesi öğrenciyi okumaya teşvik konusunda önemlidir. Öğretmen öğrenciye hangi kitapların seviyesine uygun olacağı, kitapları nereden ve nasıl temin edeceği konusunda rehberlik etmelidir. Öğretmen okuma alışkanlığı kazanmamış öğrenciler için okumaya teşvik edici, resimli, ilgi çekici kitapları önerirken; okuma alışkanlığı edinmiş bireyler içinse öğrencilerin edebi kişiliklerini destekleyecek, okuma zevklerini geliştirecek kitaplar önermelidir. Öğretmen öğrencilerinin okuma zevklerini geliştirmek için okul ve sınıf kitaplıklarını zenginleştirerek her öğrenciye hitap eden, onlarda okuma isteği uyandıran ortamlar oluşturabilir.

Öğrencilerde okuma isteği ve alışkanlığı oluşturmak için seçilen eserler önemlidir. Çocuk okuduğu eserlerdeki kahramanların yerine kendini koyarak kişiliğini geliştirir. Bu nedenle çocuğun okuması için seçilen kitapların çocuğa göre olması ve değerleri yansıtması gerekir. Sözlü Türk kültüründe önemli yere sahip olan değerler kavramına günümüzde yazılı eserlerde de sıkça yer verilmektedir.

İnsanların sosyal hayatlarını yönetebilmeleri, başkalarıyla iletişimlerini olumlu biçimde geliştirebilmeleri ve insanlarla ortak paydada buluşabilmeleri için belirli kurallara ihtiyaç duyarlar. Bu kurallar zamanla insanların sahip olması gereken değerler olarak adlandırılır. Değerler “arzu edilen, inanılan ve bireylerin sergilemiş olduğu çeşitli davranışlar için ölçek olarak kullanılabilen olgulardır” (Kapkın, Çalışkan ve Sağlam, 2018, s.185). Değerler toplumlara yön veren, toplumu oluşturan bireylerin davranışlarını şekillendiren, insanların birbirleriyle etkileşimleri sonucu doğan yargılardır. Değerler eğitimi ise kültürel değerlerin o kültürü benimseyen bireylere bir plan dâhilinde aktarmak, bireyin davranışlarını oluşturan değerleri belirlemek, bu değerlerle ilgili davranışları değerlendirmek için toplumdaki lider özellikteki ya da tecrübeli bireyler tarafından desteklenen faaliyettir (Rob, 1998). Değerler eğitimi “bireyin değerleri kazanması, benimsemesi ve karakterinin bir temel unsuru hâline getirerek davranışa dönüştürmesi için verilen ve hayat boyu devam eden bir eğitimidir” (Kapkın vd., 2018, s. 183).

Bireyler değerler eğitimi ile toplumu oluşturan parçalarla bütünleşmeyi, sosyalleşmeyi, belli bir kültüre ait olma duygusunu öğrenirler (Ulusoy ve Arslan, 2019). Kültür öğelerini gelecek kuşaklara aktarmada değerler eğitimi önemli bir rol oynamaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı da değerler eğitiminin üzerinde durmaktadır. Bunu Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan:

“Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bu günümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan gücün kaynağıdır. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyleri yetiştirmek aslî görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki amacını, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. Eğitim programı, eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerler, ayrı bir program veya öğrenme alanı olarak görülmemiş; tam aksine öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır. Değerlerimiz, öğretme-öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.” (MEB, 2019, s. 4). ifadelerinden anlayabiliriz.

Türkiye’de ilk defa 2010-2011 eğitim-öğretim yılında değerler eğitimi üzerinde durulmuştur. 2017 yılında ise *kök değerler: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik* olarak belirtilmiştir [Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), 2017]. 2018 yılında kullanılan öğretim programında on kök değer “Değerlerimiz” başlığı altında belirtilmiştir. Bu değerler şu şekilde açıklanabilir:

Türkçe Sözlük’te adalet kavramı, “Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması.”(TDK, 2005, s. 10) olarak tanımlanmaktadır. Adalet hem bireyler için hem toplum için önemli bir kavramdır. Adil bir toplumda yaşamak bireylerin kendilerine ve

inde yaşadıkları toplumun fertlerine güvenlerini artırır. Bireyler adaletin herkes için aynı şekilde uygulanmadığını düşünürlerse toplumda huzursuzluk ortaya çıkar. Toplumsal huzurun devamı adaletin, onu hakkıyla kullanan ve yaşamına uygulayan insanların varlığıyla mümkün olur. Adalet duygusu eksik olduğunda veya zayıfladığında toplumsal barış giderek kaybolur ve toplumsal düzen bozulur. Bunun için toplumda adalet duygusunun yerleşmesi ve adaleti bozan olumsuz tutumların olabildiğince azaltılması gerekmektedir. Hökelekli'nin (2013, s. 56) de değindiği gibi adalet olmadan barış ve düzen sağlanamaz.

Dostluk, sevgisinde içten olanlar arasında çıkardan uzak kurulan ilişkidir (Altın, 2010). Bu ilişkiler ağı güven, fedakârlık, işbirliği gibi birçok değeri içermektedir. Özen'e (2015) göre dostluk, kişiliğin gelişimi için önemlidir ve bu duygunun yaşamın başlangıcından itibaren var olması ve karşılanması gerekir. Yaşamın sürdürülebilir olabilmesi bazı ihtiyaçların karşılanması gerekir. Çocuğun sosyal gelişimi için gerekli olan dostluk duygusu bunlardan biridir.

Toplumun temeli insandır ve insanlar doğası gereği birlikte yaşamak zorundadır. Birlikte yaşayan insanların uyması gereken yazısız kurallar vardır. Ahlak kuralları, gelenek ve görenekler bu kurallardandır. Dürüstlük de insanların uyması gereken toplumsal kurallardandır. Işık'a (2010) göre dürüstlük insanlarda aranan bir özelliktir ve dürüst olmayan insanlar toplum tarafından sevilmeyen ve dışlanırlar. Sağlam temelli toplumlar oluşturabilmek için dürüstlük değerinin küçük yaşlarda çocuklara verilmesi ve onlara doğru rol model olunması önemlidir.

Öz denetim, kişinin kendini ve davranışlarını kontrol etmesidir. Öz denetim "*Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol.*" (TDK, 2023) şeklinde tanımlanmaktadır. Bireyin kendi yeteneklerinin ve başarabileceklerinin farkında olması ve sınırlarını bilmesi ile açıklanabilecek olan öz denetim; bireyin dış dünyaya uyum sağlayabilmesi, olumsuz benlik algısı ve güvensizlik duyguları ile de ilişkilidir. İnsan davranışları öz denetim süzgecinden geçtiği sürece anlamlıdır ve bir amaca hizmet eder. Bu iradenin yok olması bireysel ve toplumsal kargaşa ortamının oluşmasına neden olur.

Sosyal bir varlık olan insan günlük hayatında birtakım sorunlarla karşılaşabilmektedir. Bu sorunların ortaya çıkardığı olumsuz duygularla baş edebilmek çok da kolay değildir. İçinde bulunulan zor durumdan er ya da geç kurtulacağına inanarak beklemek demek olan sabır; "Bireyin çeşitli zorluklar karşısında dayanma gücüdür." (Sarıkaya ve Aydeniz, 2021, s. 459). Karşılığın (2020, s. 57) değindiği gibi bazı bireyler sabırlı olsalar da sabır genellikle doğuştan değil sonradan kazanılan bir değerdir. Bu değer kazanılmasında okullar büyük öneme sahip olduğu için sabır değeri öğrencilere kazandırılması gereken kök değerler arasında yer almaktadır.

Toplumsal huzura sağlayan en önemli öğelerden biri olan saygı; "Bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu." anlamına gelmektedir (TDK, 2005, s. 1714). Toplum oluşturulan bireyler olarak her bireyin kişilik özellikleri, fikirleri, inanışları farklıdır. Bu kadar farklılığı bir arada tutan değer saygıdır. Huzurlu ve mutlu insanlardan oluşan toplumlar için herkesin birbirine karşı saygı duyması gerekir. Farklılıklara saygı duyan, empati kurabilen, bireyleri olduğu gibi kabul eden, başkalarını düşünen bireyler yetiştirmek saygı bilincinin erken yaşlarda kazandırılmasıyla mümkündür. Özdemir'in (2017, s. 9) ifade ettiği gibi sağlıklı iletişim kurmak ve toplumun kültürel öğelerini geleceğe taşımak için de saygı çok önemlidir.

Canlılar için önemli bir ihtiyaç, insan için yaşamdaki en temel duygulardan biri olan sevgi, Türkçe Sözlük'te "İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye

yönelten duygu.” anlamına gelmektedir (TDK, 2005, s. 1742). İnsanları bir araya getiren sevgi sayesinde toplumlar birleşir, birlik olur, insanlar hoşgörü ile birbirine bağlanır ve nezih bir toplumun temelleri atılır. Sevgi değeri ile sadece toplumsal dayanışma değil birliktelik duygusu da aşılır. Adalet, saygı, hoşgörü, yardımlaşma gibi birçok değerın temelinde sevgi vardır. Diğer değerler gibi sevgi de çocuklara küçük yaşlarda yaparak ve yaşatılarak öğretilmelidir. Sokakta hayvanları, evde aile fertlerini, okulda öğretmenlerini, arkadaşlarını ve vatanını sevmeyi öğrenen insan sevdiklerine zulmetmekten kaçınır ve sevdikleri için kendi isteklerinden vazgeçebilir.

Sorumluluk, bireylerin daha rahat bir yaşam sürdürmek için üstlendikleri görevlerdir. Okçu'nun (2020, s. 269) değindiği gibi sorumluluk doğuştan gelen bir özellik değildir. Bireyin aldığı eğitimle ile gelişen bir özelliktir. Çocuklara küçük yaşlardan itibaren yaşına uygun sorumluluklar verilmeli ve davranışlarının sonuçlarını görmelerine izin verilmelidir. Her şeyden önce kendine karşı sorumlu olan çocuk; daha sonra aile, çevre ve ülkesine karşı sorumludur. Sorumluluk duygusuna sahip bireyler asla bencil ve vurdumduymaz olmazlar. Davranışlarının sonuçlarını kabul ederler. Sorumluluk değerinin çocuklarda yerleşebilmesi için çocukların bu değerın işlendiği eserlerle karşılaşması gerekir. Aktepe'nin (2015) de değindiği gibi sorumluluk sahibi olanlar yaptıklarının en iyisini yapmaya çalışırlar ve bu sayede gelecek nesillere daha güzel bir dünya bırakılabilir.

Vatanseverlik, vatani için her fedakârlığı yapmak, ülkesini, milletini korumak, doğup büyüdüğü, yaşadığı coğrafyayı sevmek ve saygı duymaktır. Vatansever bir fert vatanını her şeyin üstünde görür ve vatani için çalışmaktan mutluluk duyar. Vatanseverlik çocukluktan itibaren öğrenilir ve kabul edilir. Vatansever birey yasalara ve kurallara göre hareket eder, tarihi ve doğal mirası korur, topluma önem verir, her türlü iç ve dış tehdide karşı tüm vatandaşlarıyla dayanışma içindedir. Toplumdaki birlik ve beraberliğin sağlanarak huzur ve barış ortamında yaşamak vatanını seven bireyler yetiştirmek ile mümkündür.

Türkçe Sözlük'te “Hayırseverlik.” (TDK, 2005, s. 2135) olarak tanımlanan yardımseverlik imkânlarını karşılık beklemeden başkalarının iyiliği için kullanmaktır. Sosyal bir varlık olan insanın toplum içinde, birlikte yaşamaya ihtiyacı vardır ve bu ihtiyacın sonucu olarak toplumsal paylaşma, yardımlaşma ve dayanışma ihtiyacı doğar. Yardımseverlik toplumu oluşturan bireyler arasındaki bağı güçlendiren, toplumsal dayanışmayı sağlayan davranışlardır. Toplumun bekası, toplumu oluşturan insanlar arasındaki dayanışmaya ve insanların yardımseverliği davranışa dönüştürmelerine bağlıdır. Toplum fertleri arasında yapılacak olan her türlü maddi ve manevi destek barışın, birlik ve beraberliğin inşasında rol oynayacaktır. Zor zamanlarda birbirimize destek olmak, üzüntü, keder, mutluluk ve neşe gibi duyguları paylaşmak sosyal hayata katkı sağlar. Yardımseverlik değeri de diğer değerler gibi küçük yaşlarda kazanılması gereken değerdir ve bu değerın kazandırılmasında önce ilk eğitimimizi aldığımız ailemiz daha sonra da bu eğitimi devam ettirdiğimiz okul ortamı önemli rol oynar.

Değerlerin yeni nesillere aktarılmasında en önemli araçlar milletlerin meydana getirdikleri dile dayalı birikimlerdir. Söz konusu birikimlerden oluşan en önemli alanlardan biri ise bu çalışmaya da konu olan çocuk edebiyatı eserleridir. Çocuk edebiyatı eserleri aracılığıyla değerler, çocuklara erken dönemlerde aktarılmakta ve benimsetilmektedir.

Değerlerin okul ortamlarında veya okul dışı çevrelerde yeni nesillere aktarılmasını sağlayan en önemli araçlardan biri de hiç şüphesiz kitaplardır. Türkçe dersi kitaplarının yanı sıra çocuklara yönelik kaleme alınan çocuk edebiyatı eserleri ise söz konusu kaynakların başında gelmektedir. Değerlerin yeni nesillere doğru bir şekilde aktarılması için çocuk edebiyatı

eserlerinin değerler eğitimi açısından hangi konumda olduğunun ortaya konması gerekmektedir. Bu bağlamda çocuklara yönelik eserler kaleme alan Şermin Yaşar'ın "Lo, Para Ağacı ve Kuş Masalları" adlı çocuk kitaplarını alanyazında kök değerler açısından inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın bu anlamda alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alanyazın taramasında çocuk edebiyatı yazarı olarak Yaşar'ın bu eserlerinin kök değerler açısından ele alındığına dair doğrudan herhangi bir çalışmanın yapılmadığı belirlenmiştir. Bundan dolayı Yaşar'ın eserlerinin kök değerleri aktarmada önemli bir işlev taşıyıp taşımadıklarının, değerler eğitimi ile Türkçe eğitimi alanlarında ve ilköğretim ders kitaplarında kullanılabilir bir niteliğe sahip olup olmadıklarının ortaya konmadığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda çalışma kök değerlerin güncel çocuk kitaplarında da ele alınması açısından önem taşımaktadır. Bu çalışmanın alanyazındaki söz konusu boşluğu doldurabileceğinin düşünülmesi, çalışmaya konu olan eserlerin kök değerler açısından niteliklerinin ortaya konulmuş olması çalışmanın önemine katkıda bulunmuştur. Bununla birlikte çalışma sonucunda elde edilen bulgular, eserlerde yer alan değerlerin kullanımı, eserlerin toplum değerlerini aktarabilecek nitelikte olması incelenen çocuk kitaplarının değerler eğitimi açısından başvurulacak önemde eserler sayılabileceğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda çalışmanın amacı çağdaş çocuk edebiyatı yazarı Şermin Yaşar'ın "Lo, Para Ağacı, Kuş Masalları" adlı çocuk kitaplarında yer alan değerleri tespit ederek öğretim programında değinilen on kök değer açısından incelemek ve eserlerin değerler açısından önemini ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada Şermin Yaşar'a ait üç eserde bulunan kök değerleri belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. "Nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür." (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s. 35).

Nitel veriler; doküman analizi, gözlemler ve mülakatlar olmak üzere üç şekilde toplanır. Bu çalışmanın verileri doküman incelemesi kullanılarak elde edilmiştir. "Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar." (Yıldırım ve Şimşek, 2004, s.153).

Doküman analizi tanımından da anlaşılacağı gibi araştırma verilerinin çeşitli kaynaklardan toplanması, toplanan verilerin incelenmesi, sorgulanması ve analiz edilmesi olarak tanımlanabilecek bilimsel bir araştırma yöntemidir.

Çalışmanın Materyali

Çalışmada incelenen eserler Şermin Yaşar'ın "Para Ağacı", "Lo", "Kuş Masalları" adlı çocuk kitaplarından oluşmaktadır. Yazar eserlerinde güncel konulara yer verdiği için çocukların ilgisini çeken eserler ortaya koymuştur. Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak amacıyla yazarın eserleri öğrencilere tavsiye edilebilir. Bu nedenle yazarın eserlerinin kök değerler bakımından incelenmesi araştırmanın temelini oluşturmaktadır. İncelenen kitaplara ait bilgiler Tablo1'de sunulmuştur.

Tablo 1

İncelenen Kitaplar

Kitap Adı	Kitabın Sayfa Sayısı	Kitabın Bölümleri	Kitabın Yayınevi
Para Ağacı	151	Yatanın Yürüyene Borcu Var Parayı Veren Düdüğü Çalar Emeksiz Yemek Olmaz Davulun Sesi Uzaktan Hoş Gelir Mühür Kimde İse Süleyman Odur Adı Çıkmış Dokuza, İnmez Sekize Toprağı İşleyen Ekmeği Dişler Azıcık Aşım Ağrısız Başım Her şey İncelikten, İnsan Kabalıktan Kırılır Yok Deme Yok Olur Hazıra Dağ Dayanmaz Zararın Neresinden Dönülse Kar Çıkmadık Candan Ümit Kesilmez	Taze Kitap
LO	119	Lo	Doğan Çocuk
Kuş Masalları	131	Sus Dağı Bil Dağı Gör Dağı Yok Dağı Bul Dağı Düş Dağı Giz Dağı	Doğan Çocuk

Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacı doğrultusunda gerekli verileri toplamak için Şermin Yaşar'ın üç eseri temin edilmiştir. Kuramsal çerçeve için değerler konusunda kaynak niteliğindeki kitaplar ele alınmış, bilimsel değer ve kabul görmüş kitaplardan bilimsel bir çerçeve oluşturulmuştur. MEB müfredatında yer alan “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” adlı kök değerlerin tespiti için bir kontrol listesi her iki araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. İncelenen eserlerde on kök değer yer aldığı ifadeler belirlenip fişleme tekniği ile kaydedilmiştir. Kitaplar okunup değerlere ait ifadeler belirlendikten sonra ilgili değer başlığı altında verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında incelenen eserlerden elde edilen verilerin analizinde “betimsel analiz” kullanılmıştır. Betimsel analiz, verilen konular çerçevesinde varılan sonuçların özetlenip yorumlanmasından sonra okura sunulan bir analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s.239). Bu çalışmada elde edilen veriler yorumlanırken aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir:

1. MEB müfredatında yer alan “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” adlı kök değerlerin tespiti için bir kontrol listesi her iki araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.
2. Belirlenen kök değerler kitaplarda her iki araştırmacı tarafından birkaç kez taranmıştır, bu değerler tespit edilerek tek tek fişlenmiştir.
3. Fişlenen veriler oluşturulan tablolara not edilmiş ve sıklıkları hesaplanmıştır.
4. İki araştırmacı tarafından kitaplar okunmuş, elde edilen değerlerin karşılaştırılması yapılmış ve iki uzmanın da ulaştığı verilerin örtüştüğü görülmüştür.
5. Bu aşamalardan sonra bütün veriler tek bir sayfada birleştirilmiş ve değerlerin tablosu oluşturulmuştur.
6. Oluşturulan tablo üzerinden de sıklık hesaplaması yapılmış ve sonuçlar kaydedilmiştir.
7. Eserlerde yer verilen değerlere ait bulgular örnek cümleler ile ait olduğu değer başlığı altında sunulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirlik

Bu çalışmanın her aşamasında uzman görüşünden yararlanılmıştır. Çalışmanın geçerliliğini sağlamak için gerçek bilgiye ulaşmaya ve herhangi bir müdahale olmaksızın durum olduğu gibi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada bulgular, veri analiz süreçleri ve veri kaynakları betimlenerek verilmiştir. Ayrıca verilerin analiz sürecinin bütün aşamalarında uzman görüşüne başvurularak çalışmanın güvenilirliği ve tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde Şermin Yaşar'ın çocuk kitapları on kök değer bakımından ele alınarak incelenmiş ve değerleri kullanım sıklıkları tablolaştırılmıştır. Tespit edilen değerler kitaplardan örnek ifadeler verilerek sunulmuştur. Adalet değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2

Adalet Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	14	17-22-36-37-39-44-48-49-53-58-91-112-115-119
Lo	2	35-114
Kuş Masalları	3	46-63-95
Toplam	19	

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında adalet değerine 19 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Adalet değerine en fazla "Para Ağacı" kitabında yer verilmiştir. Adalet değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

"Ama ülkede adalet ondan soruluyordu. Aile toplantılarında sürekli 'Anayasamızda böyle bir kanun yok, hukuken mümkün değil, kanunda yeri yok!' falan gibi cümleler kuruyordu." (Para Ağacı, s.49)

"Sonuçta iyi yaşamak herkesin hakkı olmalı. İyi beslenmek, sağlıklı yaşamak, iyi eğitim almak herkesin hakkı olmalı." (Para Ağacı, s.91)

"Senin fabrikanda kimse haksızlığa uğramayacak, kimse ağlamayacak Sami amca." (Para Ağacı, s.112)

"Çavuş uyuyorsa onlar da uyusunlar." (LO, . 35)

"Bilsin ki ben de üzgündüm, ben de pişmandım. Her cezaya hazırdım." (Lo, s.114)

"Kuşlara güzellik dağıtılırken ona pay düşmemiştii." (Kuş Masalları, s.46)

"Her biri dokuz buğday tanesi alırdı gagasına." (Kuş Masalları, s.63)

"Kimse dokunmazdı başkasının dalına." (Kuş Masalları, s. 95)

Dostluk değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Dostluk Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	9	11-12-21-51-54-55-59-128-130
Lo	7	9-14-32-34-87-90-91
Kuş Masalları	19	9-18-26-32-36-38-48-69-86-88-89-90-94-97 104-106-118-127-128

Toplam **35**

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında dostluk değerine 35 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Dostluk değerine en fazla "Kuş Masalları" adlı kitapta yer verilmiştir. Dostluk değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

"Kırk yıllık arkadaşımdaydı sanki, tutamamıştım kendimi." (Para Ağacı, s.12)

"Bir yandan üzülüm ama bir yandan da hiç kurmadığımız bir arkadaşlıkla bu garibanın tek arkadaşı olmama sevindim." (Para Ağacı, s.51)

"Bana yardım et kanka. Bunun içi çağırırım seni." (Para Ağacı, s.130)

"O benim çadır alanındaki tek arkadaşımdaydı." (Lo, s.87)

"Bir tane arkadaşım vardı, o da başka köye çalışmaya gidecekti..." (Lo, s.90)

"Ben arkadaşımı yanımda istiyordum. Yanı başımda..." (Lo, s. 91)

Gece karanlığında sarılıp dertleştiler / Birbirleri için gözyaşları döktüler." (Kuş Masalları, s.86)

"Benim derdim büyüktü, dostluğunla çözüldü." (Kuş Masalları, s.88)

"Dedi yavru, hadi gidelim benim dostuma doğru / O ağaç ki benim derdime derman oldu." (Kuş Masalları, s.89)

Dürüstlük değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4

Dürüstlük Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	5	22-24-78-85-118
Lo	4	25-32-105-118
Kuş Masalları	4	49-70-104-122
Toplam	13	

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında dürüstlük değerine 13 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Eserlerde incelenen diğer değerlere göre dürüstlük değerine daha az değinildiği görülmektedir. Dürüstlük değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

"Dönerin alt tarafı pişmedi. Çiğ et mi yiyeceksiniz beyefendi?" (Para Ağacı, s.22)

"Güzel itiraftı haa. İçinden geldiği gibi konuşuyordu." (Para Ağacı, s.78)

"Benim evlatlarım yalan söylemezler." (Para Ağacı, s.118)

"Tokum, dedim. Aslında açtım." (Lo, s.32) İncelediğimiz eserin bu cümlesinde dürüstlük değerine olumsuz bir şekilde yer verildiği görülmüştür.

“Doğruyu söylemek gerekirse, tabletli oğlanı biraz kıskanıyordum.” (Lo, s.105)

“İtiraf edeyim sıkıldığım zamanlar oldu ama planlarımı gerçekleştirebilmem için okula gitmem gerektiğini biliyordum.” (Lo, s.118)

“Dedi, tavus çirkindir, bunu kabul ederim / Ama sesi güzeldir, hakkını yemeyelim.” (Kuş Masalları, s.49)

“Doğru olduktan sonra bize her yer yuvadır.” (Kuş Masalları, s.70)

“Anlattılar, dediler, çobanaldatanlar geldi / Bize onlar gerçeği birden gösteriverdi.” (Kuş Masalları, s.104)

Öz denetim değerinin Şermin Yaşar’ın eserlerine dağılımı Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Öz Denetim Değerinin Şermin Yaşar’ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	4	25-29-32-60
Lo	4	5-25-35-78
Kuş Masalları	1	11
Toplam	9	

Şermin Yaşar’ın incelenen kitaplarında öz denetim değerine 9 farklı yerde değinildiği, ifadelerin geçtiği cümlelerin genellikle olumsuz olarak verildiği görülmektedir. Öz denetim değerine en az “Kuş Masalları” eserinde ve olumsuz bir şekilde yer verilmiştir. Öz denetim değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

“Başta satmam diyordu, sonra para tomarını görünce döndü gözleri.” (Para Ağacı, s.25)

“Ben ekmekçi olacaktım ve bunun için gastronomi okuyacaktım.” (Para Ağacı, s.29)

“Sonra o gün evden çıkmaya karar verdim. Gidip bir yerde iş bulup çalışacaktım.” (Para Ağacı, s.60)

“Ama onlara okul anılarımı anlatmam. Okula nasıl başladığımı da anlatmam. Okulun ilk günü neler hissettiğimi de...” (Lo, s.5)

“Söyleyeceklerimin hiçbirini söyleyememiştim.” (Lo, s.25)

“Anne gündöndünün gündöndü olduğunu ben okumadan biliyorum, okusam daha neler bileceğim! Ama umurunuzda değilim, diyemedim.” (Lo, s.78)

“Sadece bana itaat edenleri alırım kanatlarımın altına.” (Kuş Masalları, s.11)

Sabır değerinin Şermin Yaşar’ın eserlerine dağılımı Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Sabır Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	4	32-99-109-148
Lo	5	5-44-56-72-97
Kuş Masalları	3	77-106-111
Toplam	12	

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında sabır değerine 12 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Sabır değerine en fazla "Lo" kitabında yer verilmiştir. Sabır değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

"Bana hamur yoğurmayı, ekmek pişirmenin büyük bir sabır istediğini o öğretmişti."
(Para Ağacı, s.32)

"Çocuk evden dışarıya çıkmamış senelerce ya, olacak şey miydi? (Para Ağacı, s.99)

"Sabırla hatırlamasını bekledim." (Para Ağacı, s.109)

"Planımı uygulamak için ertesi günü bekleyecektim." (LO, s.44)

"Kendi kendilerine iyileşmeyi bekleyeceklerdi." (LO, s.56)

"Heyecanla çavuşu beklemeye başladım." (LO, s.72)

"Birkaç saat bekleyip yolunu gözlediler / Yumurtadan gelecek bir tek çıt beklediler." (Kuş Masalları, s.77)

"Tek tek bütün kuşları dolaştı sabır ile." (Kuş Masalları, s.106)

"Ne zamandır beklerdim öylece ben dalımda." (Kuş Masalları, s.111)

Saygı değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7

Saygı Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	3	31-32-85
Lo	5	19-78-81-83-89
Kuş Masalları	1	14

Toplam **9**

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında saygı değerine 9 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Saygı değerine en fazla "Lo" kitabında, en az "Kuş Masalları" kitabında yer verilmiştir. Saygı değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

"Bir insan, evladına hiç mi sormazdı yahu sen ne istiyorsun diye?" (Para Ağacı, s.31)

"Sadece buna saygı duyulmasını istiyordum. Babam, ekmekçilik diye meslek mi var? Fırıncı o." (Para Ağacı, s.32)

"Bu, babanla düzgün konuş, demekti." (Para Ağacı, s.85)

"Babam hep "Çavuş'a karşı saygılı ol." der. Gittim ve hızlıca Çavuş'un elini öptüm." (Lo, s.19)

"Sus Lo, tarla sahibinden daha mı iyi bileceksin, okumuş adam onlar, dedi." (Lo, s.78)

"O gelince hepimiz ayağa kalktık, selam verdik." (Lo, s.81)

"Şah Şahin emir verir, onlar da yaparlarmış." (Kuş Masalları, s.14)

Sevgi değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8

Sevgi Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	18	6-7-20-24-39-53-54-70-78-104-106-111-131-132-137-138-139-146
Lo	15	5-11-12-14-20-57-59-63-64-65-67-70-76-96-115
Kuş Masalları	5	10-32-54-55-113
Toplam	38	

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında sevgi değerine 38 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Sevgi değerine en fazla "Para Ağacı" kitabında, en az "Kuş Masalları" kitabında yer verilmiştir. Sevgi değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

"Sevdiği işi yapanlar ise bambaşka. İşlerini çok sevdikleri için başarılı oluyorlar bence." (Para Ağacı, s.53)

"Önce matematiği tanımalısın. Tanırsan seversin. Seversen öğrenirsin, dedi." (Para Ağacı, s.132)

"Hâlâ çok meraklıyım. Hâlâ okumayı çok seviyorum." (Para Ağacı, s.146)

“Ben de seviyorum artık yeni adımları. Annemi, babamı, çadırımızı, çalıştığımız tarlaları, çadırdaki diğer insanları da seviyorum.” (Lo, s.11-12)

“Ona sarıldım, kucakladım, kardeşimmiş, arkadaşımış gibi sarıldım.” (Lo, s.57)

“Geldiklerinde okulu öyle güzel anlatıyorlardı ki ben de onlarla gitmek istiyordum.” (LO, s.14)

“Susanlar sevilirdi kuşlar içinde.” (Kuş Masalları, s.10)

“Çirkin de olsan, güzel de sev kendini, diyordu.” (Kuş Masalları, s.54)

“Kendisini sevmeyen, uğrar elbet hüsrana...” (Kuş Masalları, s.55)

Sorumluluk değerinin Şermin Yaşar’ın eserlerine dağılımı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Sorumluluk Değerinin Şermin Yaşar’ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	7	7-9-13-17-20-44-58
Lo	17	6-7-10-18-20-21-26-28-35-40-45-63-66-72-79 99-107
Kuş Masalları	3	64-68-95
Toplam	27	

Şermin Yaşar’ın incelenen kitaplarında sorumluluk değerine 27 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Sorumluluk değerine en fazla “Lo” kitabında, en az “Kuş Masalları” kitabında yer verilmiştir. Sorumluluk değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

“Ama mecburen gider, küçük çocuğun oyuncak sepetini yere döker, bul-tak kovalarıyla, oyuncak arabalarla ve bebeklerle falan oyun kurmaya çalışırdım.” (Para Ağacı, s.7)

“Ablamlar sabah kalkınca yataklarını toplar, yatak örtülerini kapatır, pijamalarını katlayıp yastıklarının altına koyarlardı.” (Para Ağacı, s.9)

“Annem odama her girdiğinde ‘Ay Allah’ım şu odanın haline bak! Pasaklı! Hayatımda senin kadar dağınık çocuk görmedim! Kız olacak bir de! Abinin odası seninkinden toplu!’ diye söylenirdi.” (Para Ağacı, s.9)

“Şimdi de bir oynatma görevi verilmişti ve onu yapmalıydım.” (Para Ağacı, s.13)

“Herkesi uyandırdım Çavuş, dediğini yaptım.” (Lo, s.35)

“Her sabah çadır alanına kamyonlar gelir, işçiler kamyonların arkasına biner ve işe giderler.” (Lo, s.63)

“Babası ağaca çıkmasını söylediğinde ilk önce denileni anlamadı, ama sonra anladı. Biraz zorlansa da çıktı ağaca.” (Lo, s.107)

“Köstebek, yılan, fare, karganın bekçisiydi / Kuşların geldiğini hemen fark ederlerdi”
(Kuş Masalları, s.64)

“Yok Dağı'nın kuşları o yıl da toplandılar / Hep birlikte gezerek görevi tamamladılar”
(Kuş Masalları, s.68)

“Sabahları başlardı kırk kuşun mesaisi / Öğleye dek devam eder o rüyalar denizi/Öğle sonu koşarlar hepsi iş güç peşinde / Akşamüstü dönerlerdi tekrar hayallerine” (Kuş Masalları, s.95)

Vatanseverlik değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10

Vatanseverlik Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	4	28-67-113-128
Lo	1	65
Kuş Masalları	-	
Toplam	5	

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında vatanseverlik değerine 5 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Vatanseverlik değerine en fazla “Para Ağacı” kitabında yer verilmiş, “Kuş Masalları” kitabında ise yer verilmemiştir. Vatanseverlik değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

“Sen bu ülkenin geleceğisin. Okuyacak ve vatana, millete faydalı olacaktın, dedim.”
(Para Ağacı, s.67)

“Vatana millete faydalı bir iş yapsınlar.” “Ülkemiz kalkınacak sayende, herkes seni konuşacak.” (Para Ağacı, s.113)

“Al yeğenim kuralım ne fabrikası kuracaksak. Kalkındıralım ekonomiyi, düşürelim işsizlik oranını.” (Para Ağacı, s.128)

“Dağın üzerindeki yazıyı da okudum. Her şey vatan için yazıyordu.” (Lo, s.65)

Yardımseverlik değerinin Şermin Yaşar'ın eserlerine dağılımı Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11

Yardımseverlik Değerinin Şermin Yaşar'ın Eserlerine Dağılımı

Kitabın Adı	f	Sayfa Numarası
Para Ağacı	4	73-75-83-91
Lo	8	16-40-53-54-57-61-105-119
Kuş Masalları	7	19-35-37-50-70-82-97
Toplam	19	

Şermin Yaşar'ın incelenen kitaplarında yardımseverlik değerine 19 farklı yerde değinildiği görülmüştür. Yardımseverlik değerine en fazla “Lo” kitabında, en az “Para Ağacı” kitabında yer verilmiştir. Yardımseverlik değerine eserlerde şu şekilde değinilmiştir:

“Çağırılım akrabalarımızı, zor durumda olduğumu bildiğimiz insanları, sokak çocuklarını, hastaları, kimsesizleri falan para toplasınlar buradan dedim.” (Para Ağacı, s.73)

“Sadece ailemin değil ama kim varsa etrafımda, hepsinin hayalini dinlerdim. Sonra bir miktar para verirdim herkese.” (Para Ağacı, s.83)

“Kendim için istemiyordum, ihtiyaç sahibi olan herkes için istiyordum.” (Para Ağacı, s.91)

“Tarladaki herkes işini bırakıp çadıra koştu. O sırada birisi traktörü çadırın önüne getirdi.” (Lo, s.54)

“Kadın çok zor durumdaydı, onu o halde gören herkes yardım ederdi.” (Lo, s.61)

“Çünkü aynı yardım kuruluşunda gönüllü olarak çalışıyoruz ve asıl büyük planımızın peşinden koşuyoruz. Gönüllü olarak mevsimlik tarım işçilerinin yaşadığı çadır alanlarını ziyaret ediyor, oradaki çocuklara kitap götürüyoruz. Okula gitmek isteyen ama kimseye söyleyemeyen çocukların yerine anne babalarıyla biz konuşuyoruz.” (Lo, s.119)

“Yorgun düşmüştü adam, üstü paramparçaydı / Güvercin bir kuma parçasını tuttu ayaklarıyla / Uzaklaştı oradan bir yardım umuduyla.” (Kuş Masalları, s.35)

“Her kuş kendi güzelliğinden tek bir tüy koparttı / Heyecanla tüyünü Tavus kuşuna uzattı.” (Kuş Masalları, s.50)

“Kimin derdi varsa onun derdini dinler / Dinlediği dertlere binbir tür çare söyler.” (Kuş Masalları, s.82”

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Şermin Yaşar'ın “Para Ağacı”, “Lo”, “Kuş Masalları” kitapları MEB Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan on kök değere (adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik) göre incelendiğinde değerler eğitiminin öğrencilere kazandırılmasında katkı sağlar nitelikte olduğu görülmüştür.

Adalet değeri incelenen kitaplarda adil olma, hakkı olanı hak ettiği şekilde kullanma, bireyler arası adil paylaşım, kanunlara uygun davranma, yapılan hata sonucunda verilen cezaya razı olma şeklinde işlenmiştir. Adalet değeri örtük bir şekilde olaylar ve kahramanlar üzerinden aktarılmıştır. Dostluk değerinin ise dostunun yanında olma, dayanışma, birlik-beraberlik şeklinde işlendiği görülmüştür. Karakterler sıcakkanlı, arkadaşlarıyla yakın ilişkiler kuran bireylerdir. Dostluk kavramı sadece insanlar arasında değil hayvanlar ile de kurulan bağ olarak vurgulanmıştır. Dürüstlük, incelenen kitaplarda doğru sözlü olma, sonucu ne olursa olsun doğruluktan ayrılmama şeklinde yer almıştır. Kitaplarda karakterler güvenilir, dürüst kişilerdir. Öz denetim değerine davranışlarını kontrol etme, hatalarının farkına varıp özür dileyebilme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme şeklinde yer verilmiştir. Sabır değerine ise incelenen kitaplarda istediği şeylerin gerçekleşmesini bekleme, tahammül etme, ulaşmak istedikleri hedef için kararlı ve azimli şekilde çalışma şeklinde yer verilmiştir. Saygı kitaplarda büyüklere saygı, diğer insanlara ve onların kişiliklerine saygı duyma şeklinde verilirken sevgi, en çok yer alan değerdir. Sevgi değeri aile birliğine önem verme, vefalı olma, merhametli olma şeklinde vurgulanmıştır. Yazarın eserlerde insan sevgisinin yanı sıra hayvan ve bitki sevgisine de yer verdiği görülmüştür. Sorumluluk değeri incelenen kitaplarda ailesine, vatanına, çevresine ve kendine karşı sorumlu olma; güvenilir ve tutarlı olma, sözünde durma şeklinde vurgulanmıştır. Eserlerde kahramanlar sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak dikkat çekmekte böylece sorumluluk bilinci aşılmasına çalışıldığı görülmektedir. Vatanseverlik değeri incelenen kitaplarda diğer değerlere göre daha az yer almakta ve bu değer verilmesi zayıf kalmaktadır. Vatanseverlik değeri en çok “Para Ağacı” eserinde yaptığı işin en iyisini yapma, vatana ve millete faydalı işler yapma, ülkenin kalkınması ve güçlenmesi için çalışma şeklinde işlenmektedir. Yardımseverlik değeri kitaplarda verilirken ise paylaşma, ihtiyacı olana yardım etme, merhametli olma davranışlarının vurgulandığı görülmektedir. Kahramanlar insanlara olduğu kadar hayvanlara da yardım eden kişilerdir.

İncelenen kitaplarda yer alan “adalet” değerinin 19, “dostluk” değerinin 35, “dürüstlük” değerinin 13, “öz denetim” değerinin 9, “sabır” değerinin 12, “saygı” değerinin 9, “sevgi” değerinin 38, “sorumluluk” değerinin 27, “vatanseverlik” değerinin 5, “yardımseverlik” değerinin 19 yerde vurgulandığı tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda toplam değer sayısı 186’dır.

İncelenen eserlerde en çok sevgi değerine yer verilirken en az vatanseverlik değeri işlenmiştir. “Para Ağacı” kitabında en fazla adalet, dostluk, sevgi değerlerine yer verilirken en az saygı, sabır, öz denetim, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerine yer verilmiştir. “Lo” kitabında ise en fazla sorumluluk ve sevgi değerlerine yer verilirken en az adalet ve vatanseverlik değerlerine yer verilmiştir. “Kuş Masalları” kitabında ise en fazla dostluk değerine yer verilirken en az saygı, öz denetim, sorumluluk ve sabır değerlerine yer verilmiştir.

Alanyazında çocuk kitaplarında yer alan kök değerler ile ilgili çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Kardaş, Görmez ve Kaya (2022) yaptıkları araştırmada “Her Güne Bir Masal” adlı eseri değerler iletimi açısından incelemişlerdir. Çalışma sonunda masalarda yer alan kök değerlerin ne sıklıkta işlendiği belirlenmiştir. İncelenen eserde yardımseverlik ve sevgi değeri en sık işlenen değerlerdir. Sevgi ve yardımseverlik ile ilgili bulgular bu çalışmanın bulguları ile örtüşmektedir. Ancak vatanseverlik ile ilgili bulgular bu çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Bunun nedeninin “Her Güne Bir Masal” adlı eserde yer alan metinlerin Türk kültürüne ait olmaması ile ilgili olduğu düşünülebilir.

Edebi eserlerin kök değerlerini belirlemeye çalışan ve bu çalışmayla ulaşılan sonuçlar yönünden benzerlik gösteren iki araştırmada da (Özkul, 2019; Demir, 2019) “sevgi” değerinin yoğun olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Bahsi geçen çalışmalarda en az değinilen değerlerin de “vatanseverlik, yardımseverlik” olduğu dile getirilmiştir. Yine Bulut’un (2021) incelediği eserde de en fazla değinilen değer “sevgi” değeri olduğu belirtilmiştir.

Türk edebiyatı yazarlarının eserlerinde yer verilen kök değerleri saptamaya çalışan Kaya (2022) incelemesinde en çok karşılaşılan değer “sorumluluk”, en az karşılaşılan değer “vatanseverlik” olduğu sonucuna varmıştır. Bu sonuç çalışmada elde edilen sonuç ile uyusmaktadır.

Bu çalışmada incelenen eserlerde en çok değinilen değerlerden biri olan “dostluk” değeri İsaoglu’un (2022) incelediği eserde en az işlenen değer olmuştur. Sabır değeri, Koşar’ın (2022) tespitlerinde en az değinilen değer olurken dürüstlük değeri en çok değinilen değer olmuştur. Yine Yazıcıoğlu’nun (2022) çalışmasında da en sık işlenen değer “yardımseverlik”, en az değinilen değer “vatanseverlik” olduğu belirtilmiştir.

İncelenen eserlerde değerler eğitimi çocukların seviyelerine uygun şekilde sunulmuştur. Eserlerde yer verilen karakterler eseri okuyan çocuğun kendisini kahramanla özdeşleştirip onun duygusal dünyasını etkileyen ve bilinçli birey olarak yetişmesini sağlayacak özelliklere sahiptir.

Çalışma sonucunda Şermin Yaşar’ın incelenen kitaplarının dilinin sade ve anlaşılabilir olduğu, öğrencilerinin seviyelerine uygun olduğu görülmüştür. Eserlerde ele alınan metinlerin değerler eğitiminin aktarılmasında uygun olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle sevgi, dostluk, sorumluluk değerlerinin öğrencilere kazandırılmasında bu kitapların kullanılabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

1. Çalışmada ele alınan kitapların hem anlatım dili hem de konu ve verilmek istenen mesajlar bakımından öğrencilerin okuyup anlayabileceği düzeydedir. Bu anlamda kitaplar öğretmen ve veliler tarafında çocuklara tavsiye edilebilir.
2. İncelenen kitaplar kök değerler açısından zengindir. Bu anlamda değer öğretiminde – özellikle dostluk, sevgi, sorumluluk- kullanılabilir.
3. Kök değerler öğrencilere kurgu içinde sezdirilerek verilmiştir. Bu anlamda değerlerin anlatmak yerine içselleştirilerek verilmek istendiği durumlarda incelediğimiz kitaplar kullanılabilir.

Araştırma ve Yayın Etiği: Bu çalışmada, Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi’nde belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergede *Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler* başlığı altında açıklanan eylemlerden hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Makalede doküman incelemesi yapıldığı için etik kurulu izni alınmasını gerektiren bir durum yoktur.

Yazar Çıkar Çatışması Bilgisi: Bu çalışmada çıkar çatışması yoktur ve finansman desteği alınmamıştır.

Yazar Katkısı: Yazarlar makaleye eşit katkı sağlamış olduklarını beyan ederler.

Kaynakça

- Aktepe, V. (2015). 5. sınıf öğrencilerinin sorumluluk değerinin geliştirilmesine yönelik bir performans görevi uygulaması. *K. Ü. Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1511-153
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(4), 461-470.
- Bamberger, R. (1990). *Okuma alışkanlığını geliştirme*. (Çeviren: Bengü Çapar). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bandura, A.(1977). *Social learning theory*, New Jersey: Prentice-Hall.
- Bulut, K. (2021). Ayla Kutlu'nun 'Merhaba Sevgi' adlı çocuk romanının değerler eğitimi ve on kök değer açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 248-272.
- Demir N. (2019). Değerler eğitimi açısından Necip Fazıl Kısakürek'e ait "Çile" adlı eserde kök değerlerin incelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Demirel, Ö. (2007). *Yabancı dil öğretimi* (3. baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Hökelekli, H. (2013). *Ailede, okulda, toplumda değerler psikolojisi ve eğitimi*. Timaş Yayınları.
- Işık, H. (2010). Öğretmen adaylarının dürüst olmayan davranışlarla ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 81-97.
- İsaoğlu, M. (2022). Oğuz Tansel masallarının kök değerler açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2018). Türkiye'de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 183-207.
- Karatay, H. (2010). İlköğretim öğrencilerinin okuduğunu kavrama ile bilişsel farkındalıkları. *Türklük Bilim Araştırmaları*, 27, 457-475.
- Kardaş, S. , Kaya, M. ve Görmez, E. (2022). Her Güne Bir Masal adlı eserin değer iletimi açısından önemi. *Kuram ve Uygulamada Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 276-302.
- Karlı, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde sabır ve dindarlık ilişkisi. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (17), 52-72.
- Kaya, N. (2022). Sivas masallarının Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kök değerler açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Koşar, G. T. (2022). Tûti-nâme'nin kök değerler açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Maraşlı, A. (2005). Okumayı sevdirmeye yolları. İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı ve klavuzu (6-7. Sınıflar)*, Ankara: s. 89.
- Mert, E.L. (2014). *Türkçe öğretmeni adaylarının okuma ilgi düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. *Turkish Studies*, 9(3), 959-968.

- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Okçu, D. (2020). *Karakter ve değerler eğitimi*. Ekin Yayınları.
- Özbay, M. (2014). *Türkçe özel öğretim yöntemleri II*. Öncü Kitap.
- Özdemir, C. (2017). Dede Korkut kitabında saygı. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*, 16(16), 7-29.
- Özen, Y. (2015). *Sorumluluk eğitimi*. Vize Basın Yayın.
- Özkuş, E. Z. (2019). Haldun Taner'in öykülerinde tespit edilen değerlerin Türkçe öğretim programında (1-8. sınıf) yer alan kök değerlerle uyumu. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Sarikaya, B. Aydeniz, S. (2021). Van Yöresine Ait Halk Masallarının Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı, 451-480.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmamız üzerine. Ankara.
- TDK. (2023). <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 21/05/2023)
- Turan, R. Ulusoy, K. (2016). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Pegem Akademi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe sözlük (Genişletilmiş Baskı)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (2011). *Türkçe sözlük* (11. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ulusoy, K., & Arslan, A. (2019). Değerli bir kavram olarak “değer ve değerler eğitimi”. R. Turan ve K. Ulusoy. (Editörler). *Farklı yönleriyle değerler eğitimi*. Üçüncü Baskı. Pegem Akademi Yayıncılık, ss. 1-16.
- Ünalın, Ş. (2001). *Türkçe öğretimi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Yaşar, Ş. (2018). *Kuş masalları*. Doğan Çocuk Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2022). *Lo*. Doğan Çocuk Yayınları.
- Yaşar, Ş. (2022). *Para ağacı*. Taze Kitap.
- Yazıcıoğlu, S. (2022). Çok okunan çocuk edebiyatı eserlerinin kök değerler açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2004). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., & Şimek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (7. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Extended Summary

Introduction

TDK (Turkish Language Association) Contemporary Dictionary, reading is defined as "looking at the letters and signs that make up a writing and analyzing or vocalizing them, and finding out what a written text wants to convey" (TDK, 2023). Considerable number of views and definitions are proposed about reading in the literature. Karatay (2010: 459) defines reading as "an effort to establish meaning based on the combined use of different sensory skills and cognitive elements such as seeing, attention, focusing, perceiving, remembering, relating, analyzing and interpreting" (Karatay, 2010: 459). Another definition proposed by Özbay (2014: 4) describes reading as "a complex language skill in which physical and mental elements are used together." As an alternative explication, Demirel (2007) defines reading as the process of extracting meaning from written images by the cooperation of cognitive processes and psychomotor skills together including, various eye movements and vocalizations and comprehension of the written signs. Aytaş (2005) is another researcher to define reading by indicating that it is a complex process comprising various actions of our sensory organs and the cognitive effort to grasp the meaning. Lastly, Ünalın (2001) describes, reading as the process of seeing, perceiving and making sense of a text consisting of words, sentences, punctuation and other elements. The concept of reading has a crucial role in our lives by helping us understand and interpret what is going on around us and express ourselves appropriately and adequately. The earlier the reading habit is acquired by an individual, the more cognitively developed that individual will become depending on the extent of their reading habit. Acquiring the habit of reading will not only enable us to be successful in school or professional life, it will also enable us to cultivate self-recognition and express ourselves correctly in all areas of our lives. In 2010-2011 academic year, values education was highlighted for the first time in Turkey. In 2017, the root values incorporated in the national curriculum were: justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, and benevolence [Presidency of the Board of Education and Discipline (TTKB), 2017]. In the 2018 curriculum, these ten root values were addressed under the title "Our Values".

Method

In this study, a qualitative research method was used to determine the root values in three works of Şermin Yaşar. "Qualitative research can be defined as a research in which qualitative data collection methods such as observation, interview and document analysis are used and a qualitative process is followed to reveal perceptions and events in a realistic and holistic manner in a natural environment." (Yıldırım & Şimşek, 2004: 35).

Findings

The total number of values in the analyzed books is 186. It was revealed that the values of "justice", "honesty", "friendship", "self-control", "patience", "respect", "love", "responsibility", "patriotism", and "benevolence" were covered in 35, 13, 35, 9, 12, 9, 38, 27, 5 and 19 places respectively.

While the value of love was covered the most in the analyzed books, the value of patriotism was addressed the least. In the book "Money Tree", the values of justice, friendship and love were highlighted the most, while the values of respect, patience, self-control, patriotism and benevolence were covered the least. In the book "Lo", responsibility and love are the most

discussed values, while the justice and patriotism are the least. In the book, "Bird Tales", the value of friendship was addressed the most, while the values of respect, self-control, responsibility and patience were covered the least.

In the books we examined, the value of justice was taught in the form of being fair, using what is rightfully deserved, fair sharing between individuals, acting in accordance with the law, and accepting the punishment given because of a mistake. The value of justice is implicitly conveyed through events and heroes.

In the books we analyzed, the value of friendship was taught in the form of standing by one's friends, unity and solidarity. The characters are warm-blooded individuals who establish close relationships with their friends. The concept of friendship was emphasized as a bond established not only between humans but also with animals.

The value of honesty was covered in the form of being truthful and not deviating from the truth regardless of the consequences. The characters are reliable, honest people.

As to the value of self-control was included in the books in the form of controlling their behaviors, realizing their mistakes and apologizing, and taking responsibility for their behaviors.

The analyzed books address the value of patience in the form of waiting for the things they want to happen, enduring, working determinedly and perseveringly for the goal they want to achieve.

As for the value of respect, it was discussed in the form of respect for elders, respect for other people and their personalities.

As aforementioned, love is the most covered value in the examined books. It is addressed in the form of giving importance to family unity, being loyal, and being merciful. It was revealed that the author incorporated the love of animals and plants as well as human love into her works.

In the books we examined, the value of responsibility was discussed as being responsible for one's family, homeland, environment and oneself, being reliable and consistent, and keeping one's word. In the works, the protagonists draw are portrayed as individuals who fulfill their responsibilities and duties, thus it is interpreted that the awareness of responsibility is tried to be instilled in the readers.

As it is emphasized above the patriotism is the least addressed value in the examined books compared to other values, and the references to the value of patriotism is relatively weak. It is mostly covered and highlighted in the "Money Tree" in the form of performing one's duties as best as she can, doing things that are beneficial to the homeland and the nation, and working for the development and strengthening of the country.

Lastly the value of benevolence is covered in the books in terms of sharing, helping those in need and being compassionate. The protagonists help animals as well as people.

Discussion and Conclusion

In the present study, when Şermin Yaşar's "Money Tree", "Lo", "Bird Tales" books were scrutinized with reference to the ten root values (justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, love, responsibility, patriotism, benevolence) proposed in the Ministry of National Education Turkish Lesson Teaching Program (2019), it was uncovered that the books contribute to the acquisition of values by students.

In the analyzed works, values education is catered for the levels of children. The characters in the works have the characteristics that will enable the child who reads the work to identify himself/herself with the hero, will affect his/her emotional world and contribute to his/her growth progress as a conscious individual.

As a result of the study, it became evident that the language of Şermin Yaşar's books was simple and understandable and suitable for the levels of her students. It was revealed that the texts in the works are suitable for transferring values. It was concluded that these books can be especially employed in teaching the values of love, friendship and responsibility to students.